

Motion till riksdagen 2022/23:1408

av Josefin Malmqvist (M)

Reformering av socialtjänstlagen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bred reform av socialtjänstlagen i syfte att förenkla handläggningen och förbättra rättssäkerheten och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett bidragstak och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Socialtjänstlagen är en ramlag; tanken är att varje individ ska få precis det stöd hen har rätt till och behöver – varken mer eller mindre. Det är ytterst upp till socialsekreterarna i varje kommun att göra de individuella bedömningarna, utifrån handböcker från Socialstyrelsen, prejudicerande domar och råd. Detta till skillnad från lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), där möjlig målgrupp (personkrets) och typ av insatser är väldigt tydligt definierade i lagstiftningen. Fördelen med socialtjänstlagens utformning är att du ska få just det stöd du har rätt till. Professionen ska bedöma i vilket scenario och vad det kan vara. Nackdelen med lagens utformning är att samma individ riskerar att bedömas ha rätt till insatser i en kommun men inte i en annan. Kommunerna gör dessutom väldigt olika bedömningar av vilka insatser som kan komma i fråga.

Domar från överklagade beslut ger sällan tillräcklig vägledning i bedömningen, eftersom det förekommer att olika domstolar i olika delar av landet gör bedömningar som går i motsatt riktning. Detta gäller även prejudicerande domar. Det är inte rättssäkert. Tydligast blir problematiken vid socialtjänstens bedömning av rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen. I 4 kap. § 1 och § 4–5 regleras att kommuner idag bara får ställa aktivitetskrav på den med försörjningsstöd som bedöms ha arbetsförmåga.

Denna möjlighet för kommuner bör utvidgas till att omfatta samtliga med försörjningsstöd. Exempelvis bör kommuner kunna kräva att personer i pågående missbruk ska delta i missbruksbehandling för att ha rätt till bistånd. Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta bör fortsatt försörjningsstöd få nekas. Ett

bidragstak bör införas i socialtjänstlagen. I socialtjänstlagens 4 kap. § 3 regleras vad försörjningsstöd ska lämnas för. Denna hantering skapar omfattande administration, där socialsekreterare i varje enskilt fall, varje månad, ska bedöma den biståndssökandes utgifter och behov. Detta riskerar också att leda till stora skillnader i bedömning mellan olika socialsekreterare och olika kommuner. Ytterst riskerar en alltför generös bedömning att göra det svårare att lämna bidrag för arbete. Dessutom bör kostnaderna för denna administration istället användas för att stötta fler till egen försörjning.

Skrivningen i 4 kap. § 3 bör därför istället ersättas med en fast nivå på försörjningsstöd, där samtliga kostnader utöver riksnormen ingår. Det blir därmed ett bidragstak i försörjningsstödet. Ett tydligt exempel på orättvisan i dagens utformning av socialtjänstlagen är 4 kap. § 2, som avser bistånd som inte bedöms vara en rättighet som den enskilde kan kräva. Det innebär att den enskilde inte kan överklaga ett avslagsbeslut enligt 4 kap § 2. Vissa kommuner använder denna paragraf för att bevilja väldigt generösa insatser, exempelvis gräsklippning och snöskottning. Andra kommuner använder medvetet paragrafen vid beslut om boende utöver lagstiftningens minimikrav, eftersom kommunen på detta sätt begränsar möjligheten till överklaganden. Återigen – det är inte rättssäkert. Socialtjänstlagens 4 kap. § 2 a berör förenklad biståndsbedömning av hemtjänst för äldre personer, och bör kvarstå.

Dessutom skapar ramlagens generösa formuleringar en omfattande administration i en redan ansträngd kommunsektor. Kommunernas självbestämmande är, och ska vara, starkt. Men socialtjänstlagens utformning skapar en stor administrativ belastning och alltför stor spännvidd som inte gynnar kommunsektorn eller kan sägas vägas upp av den enskildes vinning. Att förutsättningarna ser olika ut i olika delar av landet är inget argument för att inte förenkla handläggningen genom att ta fram tydligare ramar.

Exempelvis skulle ersättning för boendekostnad i det ekonomiska biståndet kunna utgå från Försäkringskassans årliga föreskrifter för genomsnittlig och högsta godkända boendekostnad i olika delar av landet. Olika regionala förutsättningar kan hanteras i lagstiftningen. Nu börjar flera kommuner själva förenkla delar av biståndsbedömningen, exempelvis Trelleborg som digitaliserat ansökningsprocessen och infört en robot för biståndsbedömning inom försörjningsstödet. Det är hög tid att lagstiftningen hänger med och skapar förutsättningar för förenklade, rättssäkra och rättvisa bedömningar i hela landet.

Josefin Malmqvist (M)